

Otto-kooste 10.1.2014

Sisällysluettelo

Suomi ja sen aseveli

Suomi ja sen aseveli

10.1.2014

Markku Jokisipilän ja Janne Könösen kuusisatasivuinen teos on huolellista työtä, jossa kaikki kivet lienee käännetty. Kirja on myös ansiokas puheenvuoro Mannerheimista, tämän laskelmoivasta taitavuudesta ja on sellaisenaan oikea-aikainen sekavassa Mannerheim-keskustelussa. René Nyberg arvioi kirjan.

Kirjan tuoma lisäarvo on sotilaslinjan systemaattisten Saksa-yhteyksien kirjaaminen ja niiden ylivertaisen tehokkuuden kuvaaminen. Saksan ulkoministeriö, *Auswärtiges Amt* jäi sodan mittaan syrjään kuten myös ulkoministeri Joachim von Ribbentrop, jonka viimeinen ulkomaanvierailu oli juhannus Helsingissä 1944. Hän kiristi presidentti Rydiltä sitoumuksen taistella Saksan rinnalla sodan loppuun asti. Kirjassa yksityiskohtaisesti kuvatut kulttuurisuhteet olivat parhaimmillaan vain voiteluainetta, varsinkaan kun niillä ei ollut kaikkua Suomen kansan syvissä riveissä, kuten kirjoittajat korostavat (192).

Kirjoittajien pohdinta siitä olisiko talvisota voitu välttää, on jossittelua. Mauno Koiviston sanoin Suomella oli kuitenkin vain huonoja vaihtoehtoja ja vielä huonompia vaihtoehtoja. Kirjoittajien lähdepuhjan suurin puute on venäläisen aineiston vähäisyys. Muun muassa Kimmo Rentolan taitava Stalinin päätöksenteon rekonstruointi talvisodan loppuvaiheesta puuttuu. Rentola osoittaa, että aina epäluuloinen Stalin perehtyi itse Lontoosta ja Pariisista tuleviin alkuperäisiin tiedusteluraportteihin ja päätyi niiden pohjalta luottamaan Pariisiin lähteeseen, jonka mukaan lännen apu Suomelle on päätetty asia. Myös Krister Wahlbäckin tutkimus brittien motiiveista puuttuu. Wahlbäck osoittaa, että brittiläisen imperiumin yleisesikunnan päällikköä, kenraali Ironside'ia kiinnosti vain Ruotsin malmikenttien varmistaminen, ei Tornionjoen ylittäminen.

Suomen sivistyneistön ideologinen taipuminen on kylmäävää luettavaa, tuohan se mieleen sodanjälkeisen Suomen myötäjuoksijat ja "hyödylliset idiootit". Muutenkin Saksan ja Neuvostoliiton painostus, toki täysin eri olosuhteissa ovat sukua toisilleen. Muistan nuorena virkamiehenä lukeneeni Tuomo Polvisen "Suomi kansainvälisessä politiikassa I-III" ja mielessäni jo silloin rinnastaneeni Saksan sodanaikaisen painostuksen Tehtaankadun tyyliin, johon oli neuvottelujen kirjuriina pääsyt tutustumaan. Eroja toki löytyy ja erityisesti aikaperspektiivi on täysin toinen – kolme vuotta ja lähes viisikymmentä vuotta – mutta silti.

Suomen juutalaisia koskevalta osalta kirjoittajat referoivat tarkkaan tutkimusta eivätkä sellaisenaan tuo uutta. Pääministeri Rangellin väitetty toteamus Himmlerille jäänee lopulliseksi: *"Wir haben keine Judenfrage."* Pieni nyanssi, joka kirjoittajilta on jäänyt huomaamatta, on viittaus ulkoministeri Erkkoon, jota he aivan oikein luonnehtivat anglofiiliksi (139). Eljas Erkkon vaimon juutalaistausta ei ole voinut olla vaikuttamatta hänen näkemykseensä Kolmannesta valtakunnasta (Ohto Manninen, Raimo Salokangas: "Eljas Erkko, vaikenematon valtiomahti", s.470).

Kirja on monisanaisen laeva ja olisi hyötynyt tiukemmasta editoinnista, jolla myös tyylilliset kömpelyydet, slangi-ilmaisut ja arkikieli muuten asiapitoisessa tekstissä olisi siivottu. Esimerkistä käyköön "neuvostohallituksen haiseva vastalause" (180). Kova asia ei kaipaakaan tehosteita. Kirjoittajien saksankieli ei ole riittänyt kaikkien ilmaisujen ymmärtämiseen. Todellinen kukkanen on Hitlerin kutsuminen "boheemiksi korpraaliksi" po. böömiläiseksi (*böhmischer*) (523). Kyseessä on Hindenburgin tunnettu ilkeys, jota moni on yrittänyt tulkita. Kysymys lienee vanhan soturin väärinkäsityksestä sekä väheksyvistä heitosta Itävalta-Unkarin armeijan suuntaan. Hitler ei ollut edeltäjänsä kanssa eri mieltä, sillä itävaltalaisena hän ilmoittautui vapaaehtoisena Saksan keisarilliseen armeijaan. Paljon osuvampi ilkeys Hitleristä olisi ollut Saksan katkeran sotilasjohdon ylipäällikön selän takana käyttämä pilkkanimi "Gröfaz" (*Größter Feldherr aller Zeiten*) eli "Kaikkien aikojen suurin sotapäällikkö". Myös Hitlerin adjutanttin välittämä Führerin luonnehdinta Marskista "Mordsoldat", po. "Mordsoldat" on kääntynyt sanatarkasti eli "murhasotilas", mikä ei tarkoita mitään. Sana on sukua puhekielen ilmaisulle "Mordskerl" joka tarkoittaa "hyvää, kunnon miestä", eli Hitlerin luonnehdinta oli positiivisen arvostava. *Reichsbischof* on kääntynyt "valtionpiispaksi", po. valtakunnan piispa. *Reichsbischof* Mülleristä yleisesti käytetty pilkallinen lyhenne "ReiBi"

Huomio, että Mannerheimin kriittinen elämäkertä odottaa yhä kirjoittajaansa, pitää paikkansa, sen sijaan väite että sellainen olisi olemassa Kekkoesta, ei (531). Molemmat odottavat yhä tekijänsä.

olisi sopinut kirjoittajien tekstiin, jossa pohditaan serviiliksi valtionkirkoksi muuttuneen Saksan ev. luterilaisen kirkon pyrkimyksiä vaikuttaa Suomeen. (s.122) Muutenkin saksankielen ilmaisut ovat jääneet tarkistamatta, ja kun kielessä on kolme sukua, niin artikkelivirheitä riittää.

Kunniamerkkien avokätinen myöntäminen on mielenkiintoinen kurkistus toiseen aikakauteen. Aihe tuottaa kirjoittajille vaikeuksia, vaikka he kirjaavat jokaisen komentajamerkin ja suurristin, joita Suomi myönsi hämmästyttävän määrän saksalaisille. Kirjoittajat eivät sen sijaan kiinnitä huomiota siihen, että Suomi myönsi Göringille vuonna 1941 sekä von Ribbentropille (*sic*) vuonna 1942 Valkoisen ruusun suurristin ketjujen kera eli valtionpäämiehille varatun erikoisluokan kunniamerkin (E.F. Wrede: "*Finlands utmärkelsetecken*", 1946, s. 213).

Törmäsin kysymykseen Leningradissa nuorena varakonsulina kun Kekkonen luovutti 70 vuotta täyttäneelle pääsihteeri Brezhneville saman kunniamerkin 1976, tosin ilman ketjun hakaristejä. Saksalainen kollegani huomautti asiasta pisteliäästi, sillä ennen Kekkosta itäblokki ja Mongolia olivat käyneet Kremlissä luovuttamassa korkeimmat kunnianosoituksensa. Turvauduin historiaan ja totesin ystävälleni, että jos joku kerää kunniamerkkejä, niin meillä on niitä ja viittasin viimeisiin saksalaisiin, joille sama merkki oli myönnetty.

René Nyberg

Kirjoittaja on entinen Moskovan- ja Berliinin-suurlähettiläs

Markku Jokisipilä – Janne Könönen:

"Kolmannen valtakunnan vieraat, Suomi Hitlerin Saksan vaikutuspiirissä", 602 s, Otava 2013.

Ulkoasiainhallinto

Otto-toimitus